

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра міжнародної електронної комерції
та готельно-ресторанної справи

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
к.х.н., доц. Пантелеймонов А.В.

“ _____ ” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Міжнародний туризм»

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань 024 «Сфера обслуговування»
спеціальність 241 «Готельно-ресторанна справа»
освітня програма «Готельно-ресторанна справа»
вид дисципліни вибіркова
факультет міжнародних економічних відносин та туристичного
бізнесу

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

28 серпня 2018 року, протокол №1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: к.г.н., доцент каф. туристичного бізнесу та країнознавства С. О. Юрченко

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародної електронної комерції та готельно-ресторанної справи

Протокол від 28 серпня 2018 року №1

В. о. завідувача кафедри міжнародної електронної комерції та готельно-ресторанної справи

(підпис)

Данько Н.І.

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від 28 серпня 2018 року № 1

Голова методичної комісії

Л. І. Григорова-Беренда

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «**Міжнародний туризм**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за спеціальністю 241 «Готельно-ресторанна справа».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Міжнародний туризм» є поглиблення і розширення теоретичних знань, вмінь та практичних навичок студентів у питаннях методології здійснення досліджень світових туристичних потоків, тенденцій їх формування та організації інституційного регулювання розвитку міжнародного туризму.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Завданням вивчення дисципліни «Міжнародний туризм» є теоретична та практична підготовка студентів з питань:

- формування та уніфікації термінології в сфері міжнародного туризму;
- організації статистичного обліку та спеціальних спостережень;
- діяльності міжнародних туристичних організацій;
- досвіду зарубіжних країн у побудові організаційних структур управління туристичною сферою;
- підходів до класифікації та сегментування туристичних ринків світу;
- специфічних особливостей та умов виходу України на міжнародний ринок туризму.

1.3. Кількість кредитів – 3

1.4. Загальна кількість годин – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	
Семестр	
8-й	
Лекції	
18 год.	

Практичні, семінарські заняття	
18 год.	
Лабораторні заняття	
год.	
Самостійна робота	
54 год.	

1.6. Заплановані результати навчання

По завершенні курсу студент повинен:

Знати:

- характеристику впливу різних груп факторів на особливості функціонування та розвитку світової готельної та туристичної галузей;
- методологію статистичного обліку світових туристичних потоків;
- різновиди національних туристичних адміністрацій та умови їх діяльності в країнах світу.
- класифікаційні ознаки світових ринків готельних і туристичних послуг;
- принципову схему взаємодії суб'єктів світового туристичного ринку.

Вміти:

- знаходити причинно-наслідкові зв'язки між явищами та процесами на світовому туристичному ринку;
- користуватися статистичними базами даних, що відображають динаміку світових туристичних потоків:
- здійснювати дослідження глобального та регіональних ринків туристичних послуг.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Міжнародний туризм та його роль у світовому економічному розвитку

Тема 1.1. Міжнародний туризм як економічний та соціокультурний феномен. Міжнародний туризм, його сутність та форми

Становлення системи міжнародної туристичної термінології. Перше міжнародне визначення поняття «турист». Сучасна схема класифікації міжнародних подорожуючих. Ознаки, що дозволяють об'єднати туристів та екскурсантів до категорії міжнародних відвідувачів.

Показники оцінки прямого та непрямого впливу міжнародного туризму на економіку окремих країн. Функції міжнародного туризму: доходна, зовнішньоекономічна, вирівнююча, створення нових робочих місць. Види туристичного мультиплікатора.

Основні типи соціокультурних контактів іноземних туристів та місцевого населення. Непрямі соціальні ефекти від розвитку міжнародного туризму. Значення міжнародного туризму для збереження історико-культурної пам'яток, місцевих звичаїв і традицій.

Прояви негативного впливу міжнародного туризму на суспільство: екологічні, соціокультурні, психологічні, економічні. Закордонний досвід регулювання екологічного тиску туризму на навколишнє середовище.

Тема 1.2. Становлення сучасних форм розвитку та державного регулювання міжнародного туризму в країнах світу

Передісторія туризму. Основні мотиви подорожей у Стародавньому світі та Середньовічній Європі. Елітарний туризм Нового часу. Технологічні та економічні передумови зародження масового туризму. Перші організовані туристичні подорожі. Вплив ідеологічних чинників на розвиток міжнародного туризму у період між двома світовими війнами. Суспільство споживання матеріальних благ: споживання заради споживання. Трансформація масового конвейєрного туризму у масовий диференційований.

Застосовність теорій абсолютної та відносної переваг для обґрунтування домінуючих напрямів світових туристичних потоків. Діалектичний взаємозв'язок статичних і динамічних факторів розвитку міжнародного туризму. Політичні, економічні, демографічні, соціокультурні та науково-технічні фактори формування попиту і пропозиції на міжнародному ринку туристичних послуг.

Форми організації державного регулювання туристичної сфери в країнах світу. Переваги і недоліки їх використання за різних суспільно-політичних та економічних умов. Ключові урядові функції в галузі управління та контролю за розвитком туризму.

Тема 1.3. Міжнародні туристичні організації

Найважливіші віхи діяльності ООН в організації системи міжнародного туристичного співробітництва. Спеціалізовані установи ООН, що займаються питаннями розвитку міжнародного туризму.

Історія створення Всесвітньої туристичної організації. Структура управління ВТО: генеральна асамблея, виконавча рада, секретаріат. Функції регіональних комісій ВТО. Основні напрями діяльності ВТО та механізм забезпечення фінансування її бюджетних витрат.

Класифікація міжнародних туристичних організацій. Їх типи і види: урядові та неурядові, глобальні і регіональні, універсальні та спеціалізовані. Характеристика діяльності найбільших всесвітніх та європейських туристичних організацій.

Норми міжнародного туристичного права. Загальна резолюція римської конференції ООН з міжнародного туризму та подорожей 1963 року. Заключний акт Ради з безпеки та співробітництва у Європі 1975 року. Манільська декларація ВТО зі світового туризму 1980 року. Документ Акапулько Всесвітньої наради з туризму 1982 року. Кодекс туриста Хартія туризму. Гаазька декларація по туризму 1989 року. Декларація світового туристичного форуму Всесвітньої конференції міністрів по туризму 1994 року.

Тема 1.4. Статистика міжнародного туризму

Історія появи та розвитку статистичного обліку у міжнародному туризмі. Цілі завдання туристичної статистики. Міжнародні симпозиуми зі статистики туризму.

Основні розділи статистики міжнародного туризму. Показники, що характеризують туристичні потоки. Шкала тривалості перебування туристів. Методичні підходи до впорядкування складу туристичних витрат. Фактори впливу на величину і структуру витрат туристів під час подорожі.

Країни активного та пасивного туризму. Поняття туристичного балансу. Соціально-економічні передумови формування позитивного туристичного балансу країни. Загальна характеристика країн з негативним туристичним балансом. Рекомендації Міжнародного валютного фонду щодо структури активу та пасиву платіжного балансу країни за розділом «Туризм».

Методи статистичних спостережень через звітність: облік на кордоні та реєстрації прибуттів в засобах розміщення. Транспортна статистика. Банківський метод розрахунку вартісних показників розвитку міжнародного туризму.

Організація спеціальних статистичних спостережень в туризмі. Визначення мети об'єкта, одиниці, програми, методу, суб'єктів, строків та місця проведення спеціального статистичного спостереження.

Показники динаміки кількості туристичних прибуттів та доходів від міжнародного туризму. Середньорічні темпи зростання світових туристичних потоків. Країни-лідери за відвідуваністю, надходженнями від туризму і витратами на туризм у світі та Європі. Кількісні оцінки перспектив розвитку міжнародного туризму.

Розділ 2. Характеристика світового ринку туристичних послуг

Тема 2.1. Сутність та класифікаційні ознаки міжнародного туристичного ринку

Економічне та географічне визначення поняття міжнародного туристичного ринку. Глобальний, регіональний та локальний рівні формування міжнародного ринку туристичних послуг.

Класифікація міжнародних туристичних ринків за цілями подорожей. Туризм з метою відпочинку і розваг. Структура міжнародного ринку ділового туризму: бізнес-тури: конгресно-виставковий туризм, інсентив-туризм. Характеристика релігійного туризму, паломництво, екскурсійний туризм релігійної тематики, науковий туризм з релігіознавчих цілями. Лікувально-оздоровчий туризм. Типи курортів.

Туристичне районування світу. Склад країн Європейського, Американського, Азіатсько-Тихоокеанського, Африканського, Близькосхідного та Південноазіатського туристичних регіонів. Аналіз динаміки міжрегіональних туристичних потоків. Основні рецептивні генеруючі країни для туристичних макрорегіонів. Суб'єкти міжнародного туристичного ринку: виконавці туристичних послуг (готелі, ресторани, транспортні компанії, екскурсійні бюро), посередники (туроператори, турагенти), споживачі (туристи).

Проблеми сегментування міжнародного ринку туристичних послуг. Здійснення сегментування міжнародного туристичного ринку за географічними, демографічними та соціально-економічними ознаками. Вікові групи подорожуючих (класифікація ВТО). Психологічне сегментування. Загальні та специфічні мотиви туристичних поїздок.

Фактори формування туристичного попиту у відправляючій та приймаючій країнах. Кількісні та вартісні показники вимірювання обсягів туристичного попиту. Інтенсивність та частотність туризму. Властивості туристичного попиту: динамізм, комплексність, еластичність, сезонність. Сучасні тенденції у туристичному попиті, та його соціально-економічні

модифікації. Психологічні особливості нового типу масового споживача туристичних послуг.

Тема 2.2. Особливості формування туристичної пропозиції в умовах транснаціоналізації світової індустрії туризму

Сутність та структура туристичного продукту. Теорія співвідношення виробничих і опорів у міжнародному туризмі та їх роль у формуванні світових туристичних потоків. Капітал як необхідний ресурс виробництва туристичного продукту.

Форми концентрації капіталу у міжнародному туристичному бізнесі. Вертикальна та горизонтальна інтеграція. Диверсифікація туристичної діяльності. Проникнення банківських структур до сфери міжнародного туризму. Конгломерація.

Транснаціональні корпорації у готельному бізнесі. Історія та процес утворення міжнародних готельних ланцюгів. Способи приєднання готелів до інтегрованого ланцюга. Добровільні готельні мережі – консорціуми та умови їх діяльності. Франчайзингові ланцюги. Найвідоміші готельні мережі світу .

Тема 2.3. Сучасний стан та перспективи розвитку найважливіших секторів міжнародної індустрії туризму

Роль посередників у світовому туристичному бізнесі. Специфіка турагентської та туроператорської діяльності на міжнародному ринку туристичних послуг. Основні напрями діяльності туристичних операторів. Типи договорів між туроператорами та готельними підприємствами. Джерела формування доходів туристичних агентств. Географія турагентської мережі світу: Форми співробітництва туроператорів і турагентів.

Класифікація засобів розміщення у міжнародному туризмі. Готелі та підприємства готельного типу. Національні системи класифікації засобів розміщення. Сучасний стан готельної бази світу.

Види транспортних перевезень у міжнародному туризмі. Авіаційні, залізничні, автобусні, морські та річкові міжнародні туристичні маршрути. Розвиток круїзного туризму. Навколосвітні подорожі.

Використання інформаційних мереж в міжнародному туристичному обслуговуванні. Глобальні комп'ютерні мережі. Автоматизовані системи бронювання готельних і туристичних послуг.

Прогнозування перспектив розвитку світового туризму експертами Всесвітньої туристичної організації.

Тема 2.4. Місце України на ринку міжнародного туризму

Етапи розвитку міжнародного туризму в Україні. Кон'юнктурна оцінка сучасного стану вітчизняного ринку міжнародного туризму. Стримуючі фактори розвитку іноземного туризму в Україні. Рекламування національного туристичного продукту на зарубіжних ринках. Статистичні показники розвитку ринку міжнародного туризму в Україні.

Характеристика та аналіз структури вітчизняної матеріально-технічної бази іноземного туризму. Вихід на міжнародний туристичний ринок приватних підприємств і організацій сфери туризму України.

Співробітництво України з іноземними країнами в галузі міжнародного туризму. Система міждержавних угод і домовленостей. Вступ України до Всесвітньої туристичної організації.

Пріоритетні заходи державної політики щодо стимулювання іноземного туристичного потоку в Україну. Напрями подальшого розвитку вітчизняного ринку міжнародного туризму.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	Інд.	С. р.		л	п	лаб.	Інд.	С. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Міжнародний туризм та його роль у світовому економічному розвитку												
Тема 1. Міжнародний туризм як економічний та соціокультурний феномен	9	2	2			5						
Тема 2. Становлення сучасних форм розвитку та державного регулювання міжнародного туризму в країнах світу	9	2	2			5						
Тема 3. Міжнародні туристичні організації	9	2	2			5						
Тема 4. Статистика міжнародного туризму	7	2				5						
Разом за розділом 1	34	8	6			20						
Розділ 2. Характеристика світового ринку туристичних послуг												
Тема 1. Сутність та класифікаційні ознаки міжнародного туристичного ринку	19	2	2			5						
Тема 2. Особливості формування туристичної пропозиції в умовах транснаціоналізації світової індустрії туризму	11	2	4			5						
Тема 3. Сучасний стан та перспективи розвитку найважливіших секторів міжнародної індустрії туризму	22	4	4			14						

Тема 4. Місце України на ринку міжнародного туризму	14	2	2			10						
Разом за розділом 2	56	10	12			34						
Усього годин	90	18	18			54						

4. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Міжнародний туризм як соціально-економічне явище	2
2	Становлення сучасних форм розвитку та державного регулювання міжнародного туризму в країнах світу	2
3	Міжнародні туристичні організації	2
4	Складання анкети для збору первинної інформації про туристські потоки, їх обсяг й структуру	2
5	Основні архітектурні визначні пам'ятки країн Європи, Азії, Америки, Африки (за вибором студентів повідомлення з рефератів)	4
6	Сучасний стан та перспективи розвитку найважливіших секторів міжнародної індустрії туризму	4
7	В'їзний і виїзний туризм України	2
	Разом	18

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Міжнародний туризм як економічний та соціокультурний феномен. Лекційний матеріал доповнити детальним поглибленням щодо вивчення закордонного досвіду регулювання екологічного тиску туризму на навколишнє середовище.	5
2	Становлення сучасних форм розвитку та державного регулювання міжнародного туризму в країнах світу. Лекційний матеріал доповнити детальним поглибленням щодо вивчення форми організації державного регулювання туристичної сфери в країнах світу.	5
3	Міжнародні туристичні організації. Лекційний матеріал доповнити детальним поглибленням щодо вивчення функцій регіональних комісій ЮНВТО.	5
4	Статистика міжнародного туризму. Лекційний матеріал доповнити детальним поглибленням щодо вивчення організації спеціальних статистичних спостережень в туризмі.	5
5	Сутність та класифікаційні ознаки міжнародного туристичного ринку. Аналіз динаміки міжрегіональних туристичних потоків. На основі даних UNWTO побудувати графіки динаміки міжрегіональних туристичних потоків і проаналізувати їх.	5
6	Особливості формування туристичної пропозиції в умовах транснаціоналізації світової індустрії туризму. Лекційний	5

	матеріал доповнити детальним поглибленням щодо вивчення транснаціональних корпорацій у готельному бізнесі.	
7	Сучасний стан та перспективи розвитку найважливіших секторів міжнародної індустрії туризму. Лекційний матеріал доповнити детальним поглибленням щодо вивчення засобів розміщення у міжнародному туризмі, транспортних перевезень у міжнародному туризмі.	14
8	Місце України на ринку міжнародного туризму. Складання картосхеми в'їзного й виїзного туризму по регіонах України і зробити її аналіз	10
	Разом	54

6. Методи контролю

Методи контролю забезпечують перевірку ступеня досягнення *кінцевих і конкретних* цілей вивчення дисципліни. Призначені для кількісного і якісного оцінювання досягнутого при вивченні дисципліни рівня сформованості знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних та громадянських якостей.

Оцінка з дисципліни визначається з урахуванням результатів поточної навчальної діяльності студента та оцінок засвоєння ним окремих тем.

При вивченні дисципліни «Міжнародний туризм» застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий та тестовий. Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на практичних заняттях та лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі тестування, тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення оцінки, при проведенні іспиту і враховуються при визначенні підсумкової екзаменаційної оцінки з дисципліни.

Засвоєння тем (поточний контроль) контролюється на семінарських та практичних заняттях відповідно до конкретних цілей, засвоєння тем розділів (проміжний контроль) – на практичних та семінарських підсумкових заняттях та виконанням індивідуальної семестрової роботи.

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів:

- тестові завдання;

- розв'язування задач;
- виконання творчих завдань;
- виконання індивідуальної семестрової роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять, контрольної роботи. Сума балів, які студент може набрати за поточними контролем, дорівнює 60 балів.

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни здійснюється по їх завершенню на підсумкових заняттях.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих модулів.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою дисципліни «Міжнародний туризм».

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів поточного і підсумкового семестрового контролю складає 100.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять, контрольної роботи. Загальна кількість балів за успішне виконання завдань – 60.

Підсумковий контроль під час проведення іспиту. Загальна кількість балів за успішне виконання завдань іспиту – 40.

Час виконання – 60 хвилин.

Критерії оцінювання письмових відповідей на іспиті:

1 питання – 15 балів.

2 питання – 15 балів.

3 питання – 10 балів.

У разі використання заборонених джерел студент залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку.

7. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота								Разом	Іспит	Сума
Розділ 1				Розділ 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	60	40	100
30 балів (з них: активна робота на семінарських заняттях – 10 балів, контрольна робота – 20 балів)				30 балів (з них: активна робота на семінарських заняттях – 20 балів; виконання практичних робіт – 10 балів).						

T1, T2 ... T8 – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для екзамену
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

8. Рекомендована література

Основна література

1. Закон України «Про туризм» // Урядовий кур'єр. – 1995. – 15 жовтня.
2. Александрова А. Ю. Международный туризм : учебник. – М. : КноРус, 2010. – 464 с.
3. Биржаков М. Б. Большой Глоссарий терминов международного туризма / Биржаков М. Б., Никифоров В. И. – М.: Герда, Невский фонд, 2006. – 936 с.
4. Вавилова Е. В. Основы международного туризма. – М.: Гардарики, 2005. – 160 с.
5. Воскресенский В. Ю. Международный туризм. – М. : Юнити-Дана, 2013. – 464 с.

6. Квартальнов В. А. Туризм : учебник. – М. : Финансы и статистика, 2002.
7. Котлер Ф. Маркетинг. Гостеприимство и туризм : учебник для вузов / Ф. Котлер, Дж. Боуэн, Дж. Мейкенз; пер. с англ. под ред. Р.Б. Ноздревой. – М. : ЮНИТИ, 1998.
8. Манильская декларация по мировому туризму // Материалы Всемирной конференции по туризму. – Мадрид, 1991.
9. Можаяева Н. Организация международного туризма : учеб. пособие / Можаяева Н., Богинская Е., Мазурина О. – М. : Гардарики, 2008. – 256 с.
10. Папирян Г. А. Международные экономические отношения. Экономика туризма : учебное пособие / Г. А. Папирян. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 208 с.
11. Севастьянов Д. В. Основы страноведения и международного туризма. – М. : Академия, 2008. – 222 с.
12. Сенин В. С. Организация международного туризма : учебник. – М. : Финансы и статистика – 2005. – 400 с.
13. Сідоров М. В. Україна на світовому ринку туристичних послуг: сучасний стан та перспективи розвитку / М. В. Сідоров, О. Є. Юрченко, С. О. Юрченко. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – 256 с.
14. Экономика и организация туризма. Международный туризм : учебное пособие – М. : КноРус, 2010. -576 с.
15. Юрченко С. О. Міжнародний туризм : навчальний посібник [для студентів спеціальностей «Туризмознавство», «Міжнародні економічні відносини»] / С. О. Юрченко О. Є. Юрченко. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 328 с.

Допоміжна література

1. Воскресенский В. Ю. Международный туризм. Инновационные стратегии развития. – М. : Юнити-Дана, 2007. – 160 с.

2. Гайдукевич Л. М. Международный туризм в системе взаимодействия стран Центральной и Восточной Европы в конце XX–начале XXI века. – М.: Четыре четверти, 2007. – 308 с.

3. Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу: Навчальний посібник / Л. П. Дядечко. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.

4. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). – К. : Альтерпрес, 2002. – 232 с.

5. Сапрунова В. Б. Туризм: эволюция, структура, маркетинг. – М. : Ось-89, 1997. – 160 с.

6. Смаль І. В. Туристичні ресурси світу : навчальний посібник / І. В. Смаль. – Ніжин: Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 336 с.

7. Харрис Годфри, Кац Кеннет М. Стимулирование международного туризма в XXI веке. – М. : Финансы и статистика, 2000.

8. Цыганов С. А. Конкурентоспособность стран мира на мировом туристическом рынке / С. А. Цыганов, Е. Е. Юрченко, С. А. Юрченко // Региональные исследования. – 2015. – №1 (47). – С. 88–95.

9. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. UNWTO Tourism Highlights, 2018 Edition [Electronic resource]. – Way of access : http://tourlib.net/wto/WTO_highlights_2018.pdf.

2. [The World Bank](http://data.worldbank.org/indicator) Data [Electronic resource]. – Way of access : <http://data.worldbank.org/indicator>.

3. The World Factbook [Electronic resource]. – Way of access : <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/xx.html>.

4. WTO highlights 2016 [Electronic resource] – Way of access: http://tourlib.net/wto/WTO_highlights_2016.pdf.

5. Christian Population as Percentages of Total Population by Country [Electronic resource] – Way of access : <http://www.webcitation.org/6JdRk2yPU>
6. Christian Traditions [Electronic resource] – Way of access : <http://www.pewforum.org/2011/12/19/global-christianity-traditions/#protestant>
7. Religion by Location [Electronic resource] – Way of access : http://www.adherents.com/adhloc/Wh_2.html